1900. Acht en veertigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 51.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joel II : 1a, Blaast de bazuin!

Vrijdag 21 December 1900.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3,2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den Redacteur, dHr. C. Mulder te Kampen. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

N. B. **De *twee* volgende nummers zij men voor Kerknieuws, Advertenties enz. intijds bedacht op de rusttijden der posterijen met *Zon-* en *Feestdagen*. — RED.**

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Het College van Hoogleeraren der Theologische School maakt bekend, dat den 14 December met goed gevolg het Ie Candidaats-examen is afgelegd door den heer *P. A. Sietsema*, en 17 December het IIe Candidaats door den heer

R. Sybrandy, wiens adres is te *Scharnegoutum*.

Namens het College voorn.
P. Biesterveld, *Secretaris.*

PLAATSELIJKE KERKEN.

VEENDAM, Nov. 1900. De kerkeraad der Geref. kerk alhier brengt door dezen ter kennis, tot eere van onzen God, die het de erflaatster in 't harte gaf, en tot aangename gedachtenis aan onze geliefde ontslapen zuster, dat ons dezer dagen uitgekeerd werd uit de nalatenschap van Mej. A. Drent, weduwe van J. H. Stefanus, de som van duizend gulden, vrij van successie, volgens testamentaire beschikking.

De Kerkeraad voorn,
F. G. Petersen, Voorz.
H. Drent, Scriba.

—

BEILEN, 17 Nov. 100. Gisterenmorgen na de godsdienstoefening werd alhier, uit een door den kerkeraad te voren opgemaakt zestal, onder leiding van onzen Consulent Ds. B. J Bennink, met bijna algemeene stemmen tot Herder en Leeraar gekozen en beroepen, de Welëerw. heer N. Y. van Goor van Boxum. Het is de wensch en bede van kerkeraad en gemeente, dat ZEerw. straks met volle vrijmoedigheid deze roeping moge aannemen.

Namens den Kerkeraad,
H. Brink, Scriba.

—

OUDE-PEKELA, 7 Dec. 1900. Heden ontvingen we het teleurstellende bericht, dat de alhier beroepen Leeraar, de Weleerw heer Ds. J van den Berg te Sliedrecht, voor de roeping der gemeente had bedankt.

Namens den Kerkeraad,
H. J. de Boer, Scriba.

—

OUDEGA-IDSEGA, 9 Dec. 1900 Heden had de Geref. gemeente alhier het voorrecht, dat 's morgens, door Ds. H. Jonkers, als bedienaar des Woords naar aanleiding van 1 Cor. 3 : 22*b* en 23 in het ambt werd bevestigd de Eerw. heer W. A. Willemse, die 's avonds zich aan de gemeente verbond met de woorden van Ps. 25 : 5. Beide malen vulde een talrijke schare het kerkgebouw. Stelle de God des verbonds tot eere zijns naams onzen dienaar tot een rijken zegen voor de gemeente.

Namens den Kerkeraad,
H. Harkema, Scriba.

—

HIJUM, 15 Dec. 1900. Heden ontvingen wij het teleurstellende bericht van Ds. W. de Jonge te Dokkum, dat hij voor onze roeping bedankt.

Namens den Kerkeraad,
M. Holwerda, Scriba

—

NIEUW-BEERTA, 15 Dec. 1900. Beroepen alhier met algeheele eenstemmigheid de Eerw heer H. Reiners, Cand. tot den heiligen dienst te Kallenkote bij Steenwijk.

Namens den Kerkeraad,
E. Dresselhuis, Scriba.

—

BURUM, 16 Dec. 1900. Heden was het voor deze gemeente een blijde dag, daar we het voorrecht hadden, na slechts twaalf weken vacant te zijn geweest, dat de door ons zoo zeer begeerde Leeraar Ds. A H. Nieboer bij de gemeente werd ingeleid, met toestemming van onzen Consulent Ds. P. N. Kruiswijk van Kollum, door Ds. W. W. Smitt van Assen, naar aanleiding van Deut. 18 : 18, 19. Des middags verbond onze geachte Leeraar zich aan de gemeente met de woorden uit 2 Cor. 4 : 5. Beide keeren was een groote schare opgekomen om te luisteren naar deze heerlijke toespraken. Moge de Heere op dezen eersteling een rijken oogst van vruchten schenken

Namens den Kerkeraad,
P. Mollema, Scriba.

—

STROOBOS, 17 Dec. 1900 Onze geachte Leeraar Ds. F. Kramer heeft voor de roeping der kerk te Beverwijk bedankt. Dat 's Heeren zegen in ruime mate op Leeraar en gemeente moge blijven rusten, tot bevordering van Gods koninkrijk

Namens den Kerkeraad,
J. Klinkert, Scriba.

—

's-GRAVENDEEL, 17 Dec. 1900. Na des voormiddags bevestigd te zijn door Ds. Mulder van Schoonrewoerd met 2 Tim. 2 : 15, deed des namiddags Ds. W. T. van Dam gisteren zijn intrede in de Geref. kerk alhier met de woorden van Ps. 122 : 6—9 Zoowel des voor- als des namiddags was het kerkgebouw goed gevuld. Moge Ds van Dam met veel zegen in onze gemeente arbeiden.

Namens den Kerkeraad,
L. Kooij, Scriba

—

SPRANG, 17 Dec. 1900. Gisteren was het voor onze gemeente een vreugdevolle dag. Na een zeer korte vacature van slechts drie maanden, mocht zij het voorrecht smaken, dat aan haar de belofte vervuld werd: Uwe oogen zullen uwen Leeraar zien. Ds J. Visser, van Geesteren tot ons overgekomen, werd des voormiddags door onzen zeer beminden vorigen Leeraar C. Lindeboom, (daartoe expresselijk door ons uitgenoodigd, en door de Ger. kerk te Bolnes daartoe bereidwillig afgestaan) tot zijn dienstwerk onder ons ingeleid, met de woorden uit Ezechiël 3 : 17, terwijl des namiddags Ds. J Visser zich aan onze gemeente verbond met de woorden uit 2 Petrus 1 : 9 Beide malen was het kerkgebouw overvol, en beide predikatiën werden onder ademlooze stilte en met genot gevolgd. Stelle Sions Koning beide Leeraars tot een rijken en uitgebreiden zegen, en schenke Hij ook spoedig aan Geesteren den man zijns Raads

Namens den Kerkeraad,
H. Both, Loco-Scriba.

P. S. Het adres onzer kerk is voortaan Ds J. Visser

CLASSEN.

Classis Winschoten.

De e. k. vergadering dezer Classis zal D. V. *niet* gehouden worden op den 10 Jan. maar op *Donderdag* 14 *Febr.* Punten voor het Agendum in de laatste week van Januari in te zenden.

J. A. Bult, *Corr.*

Winschoten. 18 Dec. 1900.

—

Classis Zutfen.

Besluit van de vergadering der Cl. Zutfen, gehouden te Winterswijk, 6 *Dec* 1900.

Op voorstel van den tijdelijken praeses Ds. v. Dijken wordt het volgend telegram verzonden:

„*President Kruger, station Z venaar.*

„De Gereformeerde kerken van de Classis Zutfen, heden vergaderd te Winterswijk, betuigen U bij aankomst op Nederlandschen bodem hare innigste en levendigste sympathie en bidden van God, dat de zaak van recht en vrijheid, waarvoor Gij met uw heldenvolk uw leven wilt geven, moge zegepralen, zijn grooten Naam tot eere.—

Naar aanleiding van eene desbetreffende vraag van Aalten *B*, wordt met op één na algemeene stemmen het volgend voorstel aangenomen:

„De Geref. kerken van de Classis Zutfen, 6 Dec. 1900 te Winterswijk vergaderd, van oordeel dat het wenschelijk is, de quaestie inzake de opleiding tot den dienst des Woords principiëel tot oplossing te brengen, geven, om, kon het zijn, mede in de praktijk tot eenheid van opleiding tot den dienst des Woords te komen, aan Curatoren en Professoren van de Theol. School en van de Vrije Universiteit in overweging, in besloten kring bovengenoemde vraag te bespreken en de resultaten dezer samenspreking, voor zoover men tot eenstemmigheid gekomen is, te publiceeren;

„en besluiten hiervan aan bovengenoemde Colleges kennis te geven."

Namens de Classis,
J. Gommer, *Scriba.*

ONTVANGSTEN.

Voor Schiermonnikoog.

De Heere is onzer gedachtig geweest, dies zijn wij verblijd: want de kleine arme kerk alhier heeft een groot tekort, en kan dat zelf niet dekken, waar de gemeente meest uit arme weduwen bestaat, en nu zond haar de wed. Mej. Hellinga te Rinsumageest een gulden, die met dankzegging wordt vermeld Zij vraagt meteen; is er nog niet een br en z die deze arme kerk wil helpen? Zoo klein, midden in het zoo drieste ongeloof, op een eiland, welke zonder steun van buiten af zich niet staande kan houden; en sinds het eerste kwartaal van 1900 nog niets weer ontving. Waarlijk, wij weten, er wordt veel gevraagd, maar broeders en zusters geve de Heere het, dat gij Schiermonnikoogs arme kerk niet kunt vergeten.

Namens den Kerkeraad,
R. F Kuiper.

—

Voor een nieuw Kerkgebouw te Terwispel.

Ger gem. Dieren f 7,50, Gravenhage *A* f 10, Lutjegast f 1 Broek op Langendijk f 6,24⅝, Winsum (Friesland) f 1,50, Andijk f 2,50, Schoonrewoerd f 2,50, Harderwijk f 2, Bergum f 1,50.

P. A. Smilde, *Penn.*

Heerenveen, 17 Dec. 1900.

—

Voor de Inwendige Zending in den Z.O.h. van Friesland.

Van de Jongd. Vereeniging te Lutten . f 1,50
Van L Rouwbos te Sloterweg . . - 7,50

P. A. Smildi, *Penn.*

Heerenveen, 17 Dec. 1900.

—

Voor het Prov. Ger. weeshuis, te Middelharnis.

In dank ontvangen van de gemeente te:

Zwammerdam	f 11,98	Gorinchem	f 10—
Noordeloos	- 6,74	Voorschoten	- 9,97½
Hardingsveld	- 3,10	Schipluiden	- 7,30

Voorts ontvingen wij van S te V een halve ton haring. En voor het Kerstfeest van Ds. S. te Boskoop f 2 — Van den Heer Egging te Leiden de onderstaande giften: Van C. v. d G f 1, W. F. L. f 0,50, G. O. D. f 0,50. F. v. D. f 0,50, D. E. f 0,50, J. J. de Vl. f 1, Gez. R. f 1. P, v. D. f 0,50, N. B Jzn. f 1, P. R f 0,75, J. v. D. f 2, Gebr. D. 2.

De Directeur v. h. Weeshuis,
H. Schoonejongen Jacobzn.

—

Voor de Theologische School.

Arnemuiden	f 5,19	Silvolde-Gendringen	f 2,80
Domburg	- 1,87½	Homberg	- 4,62
Gapingen	- 1,06½	Lochem	- 3,75
Grijpskerke	- 16,89½	Vorden	- 6,23
Koudekerke	- 14,96	Varsseveld	- 14,05
St. Laurens	- 3,75½	Wapenveld (6 Dec. c.)	- 2,30
Meliskerke	- 8,44	Pernis	- 19,05½
Middelburg *A*	- 20,76½	Vreeswijk	- 12,24
„ *B*	- 14,24	Driebergen	- 16,35
„ *C*	- 20,17	De Bildt	- 6,21½
Oostkapelle	- 7,32	Harmelen	- 5,06½
Serooskerke	- 11.03	Amerongen	- 3,50
O. en W. Souburg	- 10,53	Linschoten	- 2,52
Vlissingen *A*	- 16,67	Vleuten en de Meern	- 5,06
„ *B*	- 11,28	Montfoort	- 3,26
Veere	- 11,17	IJsselsteyn	- 3,04
Vrouwenpolder	- 5,67½	Zeist	- 38,34
Wilsum	- 1,36½	Benschop	- 3,89
Alkmaar	- 15,12½	Ommen (6 Dec. c.)	- 38,80
Helder	- 29,75½	Hilversum *A*	- 27,59
Broek o/L	- 31,10	Watergraafsmeer	- 20,85
Noord-Scharwoude	- 10,68	Ouderkerk a d Amstel	- 5,—
Dirkshorn	- 13,38	Sloterdijk	- 4,23
Oosterend	- 11,85	½ c. Muiden	- 1,35½
Hugowaard	- 2 31	„ Uithoorn	- 0,81½
Krabbendam	- 12 54	„ Nederhorst-den Berg	- 2,01
A. P. Polder	- 3,30		
Schermerhorn	- 0,74	„ Diemen	- 0,25
Kolhorn	- 1,15	„ Weesp *B*	- 2,—
Schagerbrug	- 0,44	„ Huizen	- 3,—
Barchem	- 4,04		

Voor de Uitbreiding.

Door Ds. *H. te Velde* te *Varsseveld*, Corr. Cl. *Zutfen*. Uit *Varsseveld*, Corr. *F. Colenbrander* de contrib. van Ds. H. te Velde f 1, Wed. G. J. Colenbrander f 2, J. H. Rougoor f 1, G. Messink f 1, H. Velthorst f 1. Wed. A. Klein Nibbeling f 1, D. J. Reehorst f 1, E. J. Rutgers f 0,30, H. J. Tuenter f 0,60, D. Westerveld f 0,60, A. Gesink f 0,60. H. Koskamp f 1, G. H Bosman f 1, G. J. Kemink f 1, F. Kemink f 1, A. Oversteeg f 0,60, G H. Westerveld f 1, J. H. Koskamp f 1, C. Wildenbeest f 1, H. Velthorst f 0,75, H. Westerveld f 0,60, P. Geldermans f 1, W. Westerveld f 0,60, H. Lammers f 1, H. Heyerman f 0,60, B Westerveld f 1, H. Heusinkveld f 1, W. Bulsink f 0,50, G. Rademaker f 1, A. Rademaker f 0,25, J. Teunte f 0,42.

Uit *Geesteren-Gelselaar*, Corr. *H. J. Negberink* de contrib. van J. Visser f 2, J. H. Kolkman f 2, A. J. Negberink f 2, G. J Kolkman f 2, E. Geurkink f 2,50, G. J. Breukers f 2.

Uit *Vorden*, Corr. *G. J. Winkelman*, de contrib. van Ds. A. J. Tenkink f 5, G. J Winkelman f 1, A. J. Lenselink f 0,75, J de Jong f 0,50, H. J. Scholten f 0,50, J. Harmsen f 0,25, J. Hofs f 0,50, H. H. Berenpas f 0,50, D. J. Harmsen f 0,75

Uit *Neede en Rekken* Corr. *W. te Raa* de contrib. van H. J. ten Rae f 1, A. Ameschot f 1, W. te Raa f 2,50.

Uit *Aalten A* Corr. *W. F. te Bokkel*, de contrib. van W. F. te Bokkel f 1, Ds. J. Gommer f 1,50, Joh. Staal f 0,60, G. H. te Boveld f 1, J. D. van Lochem f 1, J. B. Swytink f 0,90, H. J Luiten f 0,90, H. Hoftijzer f 0,90, G. W. Pennings f 1. En de volgende giften: G. te Bokkel f 0,60, H. v. Lochem f 0,60, J. B. v. Lochem f 1, D. W. en H. J. Houwers f 1, J. H. Houwers f 1, G. J te Bokkel f 1, Erven Koskamp f 0,60. H. J. Reehorst f 0,50, D. J. Lubbers f 0 60, D. W. Deunk f 1. J. H. Houwers f 0,60, N, N. f 0,60, W. te Bokkel f 0,90, A. T. te Bokkel f 0,60, J. Hartemink f 1, J. Kemink f 0,60, A. Bruisveld f 0,60, H. Kemink f 0,60, J. Nusselder f 1,20, G Kemink f 0,60, D Kemink f 0,60, H. W. Wechgelaer f 0,60.

Gift van Ds. J. J. Koopmans, Em. pred. te *Rockanje* f 2,50.

Gevonden in het kerkzakje te *Zaamslag A* f 10.

Door Ds. *W. F. S. v. Lingen* de contrib. uit *Lollum* (Cl. Franeker) van Ds. v. Lingen f 1, A. Folkerts f 1, A. Elshout Rzn. f 1, O. S. Bruue f 1, Sj Wijnia f 1.

Door br. *J. Bos*, Corr te *Mijdrecht* (Cl. *Breukelen*) de contrib. van J. Bos Sr. f 1, Ds. J Koning f 1, Ds. H. De Koning f 1, H. Zuidewaart f 1, A Rijkenberg f 1, W. Hoogendoorn f 1, H Burggraaff f 1, P. J. Gijsman f 1, L. Korenwinder f 1, Jacob Keizer f 1.

De Penningmeester
Zwolle, 15 Dec. 1900, *van de Theologische School,*
Potgietersingel 120. Dr. H. Franssen.

—

Voor de Zending onder de Joden.

In dank ontvangen:

Van Mej. Ha. Kuilman, Oude-Pekela, namens de Ger. Jonged.-ver. te O.-Pekela . .	f 3,—
Van A. Gruijs Sr., Zaandam, als opbrengst gebr. postzegels	- 1,50
Van Mej J. Zeldenrijk, Gouda, uit HEd.'s busje	- 17,—

Met vriendelijke aanbeveling,
N. Koops,
Oost Vestplein 65.

Rotterdam,
17—12—00.

—

Voor de Zending o. Heid. en Moh.

Door Jb Berkenbosch Rz., gecoll. in de kerk te Hoogeveen	f 87,38
Door Ds. Dekker, coll. bij 't optreden van Ds. Pos te Hoogeveen	- 43,35
Door Ds. Meijering, in 't kerkz. te N.-Pekela	- 5,—
Door Ds. v. Dijk, coll. spreekbeurt Ds. Pos te Hollandscheveld	- 12,60
Door „Mej. H. Kuilnon", v/d Ger. Jonged. Vr. te O.-Pekela	- 3,—

Doesborgh,
15 Dec. 1900.

B. de Moen,
Quaestor.

—

DE ENGELEN IN DEN NACHT DER GEBOORTE.

Volgens de profetie doet zich de Messiaansche tijd kenmerken door het verschijnsel, dat het evangelie den armen verkondigd werd. Aan die profetie beantwoordde de historie; eer dan aan anderen toch wordt aan herders de blijde boodschap gebracht, dat de Christus geboren is. De engel, die de geboorte van Jezus komt boodschappen, gaat de machtigen en rijken, ja heel Jeruzalem voorbij, en brengt zijne boodschap den stillen in den lande. Hier, bij deze niet medegetelde herders, is het evangelie trouwens op zijne rechte plaats. Het jubeljaar was slechts voor Israëls armen een feestjaar; want alsdan werden de rijken armer en de armen rijker. Stond het met het evangelie niet evenzoo? Daarom was het ten volle in de orde, dat het jaar des heils allereerst aan de armen werd aangekondigd.

Hoe voortreffelijk het evangelie is, kan men reeds zien aan den boodschapper, die het aan de herders verkondigt. Een engel toch, door de heerlijkheid Gods omschenen, daalt tot de herders neder, om hun de blijde tijding te brengen.

Nog klaarder blijkt het uit zijn inhoud zelven. Al werd het, in plaats van door een engel, door een herder gebracht, toch zou het elken Israëliet het hart van vreugde doen kloppen. Immers kondigt het de geboorte van den Messias aan. Heden is Hij Israël geboren, Hij Davids Zoon, Israëls Heer, hier in Bethlehem.

Het is haast niet te gelooven; toch is het zoo. Hoort slechts! Pas heeft de engel zijne boodschap overgebracht, of tallooze stemmen doen er hun amen op hooren. Eene menigte van engelen omringt den boodschapper en heft haar hemelsch loflied aan.

Lukas heet deze engelen eene „menigte des hemelschen heirlegers", in aansluiting aan eene in de Schrift niet ongewone voorstelling van de engelen als eene legermacht Gods. Hier is deze voorstelling juist van pas. De Koning is geboren, die juist, omdat Hij Israëls Koning is, over heel de wereld regeeren zal, van zee tot zee, ja, verder nog, van hemel tot hemel; want Abraham is de erfgenaam der wereld. Hersteller zal het geboren Vorstenkind zijn van het rijk Gods in het heelal. Wat is dan natuurlijker dan dat de engelen dit heugelijk feit in hunne hoedanigheid van rijksdienaren vieren? Bij de geboorte van een erfgenaam der Kroon zij het eerste woord aan de legermacht gegeven. Laat de engelen trouwer zingen; hun lied mag gehoord.

Hier vult het heilig tooneel zich treffend schoon aan. Het door den engel aan de herders verkondigd evangelie draagt nog een beperkt, nader gezegd, een Israëlietisch karakter. 't Is het evangelie in zijne windselen; trouwens rekent het alleen met een Jood. Maar het woord, dat de hen omringende engelen spreken, is breeder van omvang; het evangelie der toekomst ademt er in, zooals het, na den Pinksterdag, in alle sprake en aan alle volk verkondigd worden zal. Beschouwt de engel Jezus' geboorte van het Israëlietisch standpunt uit, de breede schare rondom hem verheft zich tot het hoogere standpunt, van waaruit het heil gezien wordt, dat Jezus' geboorte aan heel de wereld toebrengt. De engel van zoo even beperkte zich tot Israël: al wat hij noemde, de stad Davids, het volk der Joden, lag binnen den

Joodschen gezichtseinder. Maar voor de menigte des hemelschen heirlegers is de Jood voor den Mensch en Kanaän voor de Aarde verdwenen. Zingen zij niet van een vrede, waarin de aarde deelen zal, en van een welbehagen, dat naar den mensch uitgaat? Waarlijk, zoo ergens dan is de engelenzang in dit Paulinisch, voor de volken der wereld geschreven, evangelie op zijne rechte plaats.

Het lied zelf is niet twee- maar drieledig. Eere zij God in den hooge! — zoo luidt zijn eerste deel. De engelen zijn enkel wegens het Kindeke Jezus herwaarts gekomen, en staan gereed om naar den hemel weder te keeren. Maar alvorens zij opvaren, wekken zij de hemelen boven zich op om met hen God te prijzen. Immers gaf Hij, door wat Hij op aarde deed, aan den hemel stof tot aanbidding. Hier verkondigen de engelen aan de hemelen de geboorte van Jezus, gelijk hun medegenoot het den herderen deed. 't Is, opdat de weerklank van hun: eere zij God! overal gehoord worde. Zij willen te midden van halleluja's opvaren; nog vóor hun wederkeer heffe de hoogste hemel het lied der lofzegging aan. Welk een kind is het Kind Jezus niet! Het zwijgt; want het is pas geboren; toch doet het in zijne kribbe alle hemelen van God spreken.

Maar alvorens de engelen van de aarde opvaren, werpen zij haar een blijden blik toe, en klinkt het ons tegen: vrede op aarde! Vrede! Vergeten wij niet, dat zij, uit wier mond dit woord tot ons komt, Gods heirscharen, Gods helden zijn, met welke Hij tegen aardsche en helsche machten strijdt. Een strijdkreet, een aanvalskreet, zie, zoo iets liet zich uit hun mond verwachten, en voorzeker, wij zouden zulk een kreet gehoord hebben, gelijk eens de wereld hem hooren zal bij het jongste gericht, lag dat Kind ginds niet in de kribbe. Maar nu leggen de hemelsche heirscharen hunne wapenen neder; met een vredegroet komen zij tot onze aarde, wegens het Kindeke, dat alles, tot wolf en lam toe, weer tot één vergaderen zal. Wel zal er door den hemel „op" aarde strijd worden gevoerd, maar „tegen" de aarde niet; de hemel zal alleen strijden tegen wat van de hel op aarde is. Zwaar en lang mag deze strijd vanwege de sterkte der helsche macht zijn, toch staat de zege vast. Niet altijd zal men vragen: waar blijft toch de vrede, van welken de engelen zongen? De week der wereld-weeën is haast voorbij, en dan komt een Sabbat, die geen avond hebben zal.

Opwaarts, neerwaarts, zagen de engelen, maar thans is het, als zagen zij vol verwondering elkander aan, terwijl zij op gedempten toon elkander toeroepen: in menschen welbehagen! Uit het onbepaalde „menschen", blijkt, dat zij hunne aandacht vestigen niet op deze of gene menschen, maar op de soort van wezens, in wie God welgevallen had. Menschen waren het, kinderen des stofs, slaven des kwaads, die, zie het aan de herders van zoo even, van schrik ineenkrimpen, als zij een engel zien, wijl diens verschijning als een lichtstraal is, die hun eigen schuld en zonde ontdekt. Wat komt het thans uit, dat Gods welbehagen een vrijmachtig welbehagen is. Had God gelijk welbehagen in zijne engelen gehad, het zou verklaard worden uit hun welbehagen in Hem; maar hier, waar God in menschen welbehagen heeft, die, zoo zij zichzelven recht bezien, niet eens in zichzelven welbehagen kunnen hebben, staan wij voor een wonder. Te meer daar het welbehagen Gods zoo groot is. In de gave toch van den Zoon geeft Hij ons een maatstaf in de hand, om er de grootte van zijn welbehagen in menschen mede te meten. 't Was wegens dat welbehagen, dat de engelen Gode eere gaven en de aarde vrede toeriepen; hoe groot moest het niet zijn om zulk eene vrucht af te werpen! Men mag zonder overdrijving zeggen, dat het evangelie, bijaldien het in plaats van openbaring verdichting was, zijn verdichter merkteekenen zou als een van hoogmoed waanzinnig man; want wel moet van hoogmoed waanzinnig zijn, wie zich een God uitdenkt, die in menschen als wij welbehagen hebben zou.

Wat teekent het voorts de heiligheid der engelen, dat zij liever God verheerlijkt zien dan zichzelven. Immers klagen zij er niet over, dat de eere, van den Zoon, als hunner een in hun midden te hebben, hun niet is verleend. Zoo is het hun het liefst, als het meest dient tot verheerlijking Gods. En wat strekt meer daartoe dan de openbaring zijner groote vijandsliefde in Christus?

VAN ANDEL.

CATECHESE.

Met eene inhoudrijke en schoone rede over *Het Karakter der Catechese* heeft Prof. Biesterveld den 6en December j.l. het Rectoraat over de Theologische School aan zijn opvolger overgedragen.

Het onderwijs aan de gedoopte leden der gemeente maakt een belangrijk deel uit van de ambtelijke werkzaamheid van den dienaar des Woords en is niet alleen voor die jeugdige leden maar ook voor de kerk in haar geheel van de grootste beteekenis.

Uit den aard der zaak aan de Heidenen onbekend, is het reeds spoedig in de Christelijke kerk opgekomen en dan, na verbastering bij Rome, door de Reformatie, vooral door de Gereformeerden in zijne eere hersteld.

Catechese is een ambtelijk werk. Het is een onderwijs, dat Christus zelf door den dienaar des Woords aan de jeugdige leden zijner gemeente laat toebrengen, en waardoor hij hen opleidt tot de kennis der waarheid, die naar de godzaligheid is.

Doel der Catechese bestaat daarin, dat de gedoopte leden der gemeente door het onderricht in de waarheid tot het gebruik des avondmaals worden voorbereid en de kerk zelve in dien weg in haar bestaan verzekerd en tot steeds rijkeren bloei gebracht worde.

Dit karakter en doel der Catechese bepaalt haar stof en methode.

Wat op de catechisatie onderwezen moet worden, is in de eerste plaats de H. Schrift, de geschiedenis der openbaring, en vervolgens de belijdenis der kerk, welke op die Schrift is gebouwd.

En de rechte methode bestaat daarin, dat deze stof den kinderen niet alleen in het bewustzijn worde ingeprent maar ook hun hart en wil zoo vorme en leide, dat zij straks als mondige leden de waarheid Gods zelfstandig belijden in woord en daad, in handel en wandel.

Al deze en nog meer gedachten worden in de rede van Prof. Biesterveld op heldere wijze ontwikkeld en met warme overtuiging overgedragen.

De lezing der rede is vooral aan dienaren des Woords ten zeerste aan te bevelen. Zij kan hen bij vernieuwing overtuigen van de hooge belangrijkheid van het catechetische deel van hun arbeid, en hun een prikkel zijn, om aan dit dikwerf verwaarloosde stuk der bediening al de krachten en gaven te wijden, welke de Heere hun schenkt.

DE ZENDINGSZAAK.

Ds. Dijkstra brengt in eene goed geschreven brochure over *De Zendingszaak* op zeer beleefde wijze eenige bedenkingen in, tegen wat Dr. Kuyper onlangs in *de Heraut* over de Zending schreef.

Hij vat zijne opmerkingen onder drie hoofden saam.

Ten eerste spreekt hij over het verwijt van onkerkelijkheid, dat tegen de Zending is ingebracht. Ds. Dijkstra vindt dit verwijt in hoofdzaak wel gegrond. De nieuwere Zending, zoo zegt hij, is onkerkelijk en het gemis van het kerkelijk karakter heeft zij zich maar al te licht getroost.

Maar hij veroorlooft zich toch de opmerking, dat wanneer de Europeesche landskerken in deze eeuw de Zending eens ter hand hadden genomen, deze daarbij niet beter gevaren zou zijn; dat dogmatische onbelijndheid van dit onkerkelijk karakter der Zending niet altijd het gevolg was, en in elk geval niet in die mate, als menigmaal gezegd wordt; en eindelijk dat de Zending, schoon onkerkelijk in oorsprong, toch wel heden ten dage aan kerkstichting denkt en daartoe menigmaal overgaat.

Ten tweede vraagt de geachte Schrijver een weinig revisie van het verwijt van vertoonmakerij, dat Dr. Kuyper tegen haar ingebracht heeft.

Wel verfoeit hij de valsche voorstellingen en onware verhalen, die dikwerf van de Zending gegeven worden. Maar hij meent, dat daarin, vooral hier te lande, reeds eene groote verandering ten goede is ingetreden. En ofschoon afkeurende, dat men de zendelingen en hun arbeid bovenmate verheft, is hij toch van oordeel, dat een echte zendeling, d. w. z. iemand, die om des Evangelies wille zich overgeeft tot den dienst onder de Heidenen, zeer hoog staat.

Het maakt op hem altijd een onaangenamen indruk, als wij, die zelf niet gaan, misschien niet willen gaan, van hen die wel gaan, spreken, alsof dat nu weinig beteekende.

Ook heeft het hem nooit gehinderd, dat de bladen allerlei bijzonderheden over hun persoon en ervaring mededeelen; dat er sprekers voor de Zending optreden en dat er uren des gebeds voor haar worden afgezonderd. *De Heraut*, waarschuwende tegen vertoonmakerij, verklaarde op hetzelfde oogenblik van Dr. Scheurer, dat hij een man is als weinigen, kundig, volijverig, onbaatzuchtig, energiek. Redenaars gaan ook rond, om bijv. de belangen der Vrije Universiteit te bepleiten. En bidstonden zijn ook voor andere belangen van Gods Koninkrijk in gebruik.

Het langst blijft Ds. Dijkstra staan bij de beschuldiging van onvruchtbaarheid, die der Zending voor de voeten is geworpen.

De Heraut zeide, dat de Zendingsactie deze geheele eeuw heeft doorgewerkt en het nog doet, onverzwakt en onverpoosd. Er is door deze actie een kapitaal bijeengebracht, dat, zoo men het nacijfert, ongelooflijk schijnt; en nog beschikt de Zending over een jaarlijksch budget, dat menige Staat haar benijdt. En niet alleen in geld, ook in persoonlijke toewijding werd geofferd. Nooit en nergens had men te worstelen met gebrek aan personen. En toch — het resultaat van deze zeldzaam uitgebreide en energieke actie bleef, over het algemeen genomen, beneden de bescheidenste verwachtingen. Enkele schoone resultaten werden verkregen. Maar in vergelijking met de uitbreiding van het Christendom in vorige eeuwen, is de uitkomst, die thans door de Zending bereikt werd, bedroevend klein, en in geen evenredigheid staande tot het enorme kapitaal, dat geofferd werd, en het heirleger van zendelingen, dat uitging en nog uit is.

Vooral tegen deze voorsteling van den Zendingsarbeid teekent Ds. Dijkstra bescheiden maar ernstig protest aan. Hij vraagt er met nadruk revisie van, en wel bijna van woord tot woord.

Hij vraagt revisie, van wat gezegd is over de uitgebreidheid der actie. Want de Zending deelt nog maar voor een gering deel in de belangstelling der Christenheid. De giften voor de Zending bedroegen in 1897 nog maar ongeveer 35 millioen gulden, terwijl ons kleine land jaarlijks meer dan het dubbele uitgeeft voor wijn en sterken drank. En het aantal zendelingen klimt niet hooger dan 6000, die tegenover een Heidendom en Islam staan van meer dan 1000 millioen. De actie der Zending is dus volstrekt zoo groot niet, als Dr. Kuyper het voorstelt, en nog lang niet groot genoeg.

Ds. Dijkstra vraagt revisie, vooral van wat over de vruchten der Zending in deze eeuw werd gezegd. Daartoe gaat hij in het kort na, wat er in deze eeuw verkregen werd, vergelijkt dat met het resultaat der Zending in de eerste eeuwen van het Christendom en in de Middeleeuwen, en komt dan tot de conclusie, dat de vrucht der Zending in dezen tijd naar evenredigheid niet geringer is dan in vorige eeuwen.

Vooral dit gedeelte der brochure, dat met kennis van zaken geschreven is en voor alle overdrijving zich wacht, is der kennisneming en der aandachtige lezing overwaard.

Wat men ook over de Zendingszaak denke, men zal den Schrijver niet anders dan dankbaar kunnen zijn, dat hij ons dezen gansch anderen kijk op de Zendingsactie en op hare vrucht gegund heeft.

Trouwens, de beide dissentieerende broederen staan lang niet zoo ver van elkaar, als het schijnt.

Men moet namelijk bij hetgeen Dr. Kuyper over de Zending schreef, zijn eigen woord in gedachtenis houden: „Vanzelf teekenen we dit wat scherper, om het verschijnsel, dat we wraken, goed voelbaar te maken".

En men mag niet vergeten, dat hij in zijne teekening het *algemeen karakter* van de Zendingsactie in deze eeuw op het oog had, gelijk zich dit, niet zoozeer hier te lande als wel in Engeland en Amerika duidelijk openbaarde. Want wie met eigen oogen aanschouwd heeft, hoezeer de Zending daar in vele kringen ten koste van schier alle andere belangen op den voorgrond geschoven wordt, kan niet anders dan althans in hoofdzaak instemmen met wat daarover door Dr. Kuyper geschreven werd.

Toen Schrijver dezes voor eenige jaren in Amerika was en telkens bemerkte, dat de Zending het een en al was en dat men voor de sociale, de politieke, de wetenschappelijke roeping van het Christendom schier geen oog en geen hart had, maakte deze eenzijdigheid op hem ongeveer denzelfden indruk, als die door *de Heraut*, zij het ook in scherper bewoordingen, vertolkt werd.

En toch ontbrak hem dikwerf de vrijmoedigheid tot deze critiek. Want altijd kwam hem voor den geest, dat de critiek gemakkelijk, maar dat de kunst moeilijk is. En op de kunst komt het toch aan.

Want wij hebben hier te lande, mede krachtens onzen volksaard, onze historie en onze hedendaagsche toestanden, meer besef van de politieke en wetenschappelijke roeping des Christendoms; maar daar staat tegenover, dat de godsdienst lang niet die plaats inneemt in het volksleven, als dit in Engeland en Amerika het geval is, en dat de wereldmissie van het Christendom door ons in de verste verte niet zoo verstaan en behartigd wordt als door de volken van den Angelsaksischen stam.

Het is, alsof wij menschen nooit anders dan eenzijdig kunnen zijn en nimmer de volle idee van het Christendom in ons kunnen opnemen.

En als men dat beseft, dan krijgt men een oog niet alleen voor anderer maar ook voor eigen gebreken, en leert men niet alleen het goede bij zichzelven maar ook in andere kringen waardeeren. De „Varia Americana" vullen dan het „Practicisme" aan.

Wij hebben in Kerk en Theologie en Zending zuiverder beginselen, en we zijn er dankbaar voor. Het is een pand, dat de Heere ons toebetrouwd heeft.

Maar het staat nog te bezien, hoever wij het daarmede in de practijk zullen brengen en of de vruchten van onzen arbeid rijker en schooner zullen zijn, dan die met minder zuivere theorie door de Zending buiten onze kerken verkregen werden.

Tot dusver is er voor roemen geen oorzaak. En als men zegt, dat de Zending tot dusver bij onze kerken in een verkeerd spoor liep en eerst in de laatste jaren zuiver overeenkomstig de Gereformeerde beginselen ter hand genomen werd, dan past daartegenover de vermaning, dat men in elk geval niet ga roemen vóór den tijd. Wij staan pas aan het begin. En het zou wel wonder zijn, als alleen onze Zending, in onderscheiding van die van alle andere kerken of vereenigingen, voortaan door geen teleurstelling en tegenspoed getroffen werd.

Altijd, maar vooral bij de Zending, geldt voor de Christenen de eisch, om, blind zijnde in de toekomst, alleen te zien in het gebod.

Zending drijven is geen zaak van succes, maar van geloof. En meer dan op zuivere beginselen en schoone theorie komt het op *mannen* aan, die vol zijn van geloof en van den Heiligen Geest.

Als God ons deze onthoudt, dan zal al onze arbeid weinig baten. En als Hij deze ons in zijne genade geeft, dan zal er vrucht worden gezien, al laat beginsel en methode ook veel te wenschen over.

En voorts vergete men bij de Zending den dag der kleine dingen niet. Gemeten naar den maatstaf van wereldsch succes, moge de vrucht der Zending in deze eeuw gering wezen; beoordeeld naar de wet, die geldt in het Koninkrijk der hemelen, is ze niet te versmaden maar met dank aan God te erkennen en te waardeeren.

Wat klein en arm en veracht is in het oog der menschen, is dikwerf rijk en groot in de oogen van God.

Zoo was het met de uitbreiding van het Christendom in de eerste en in al de volgende eeuwen. Zoo was het met de Reformatie hier te lande in de zestiende eeuw. Zoo is het met de Zending in onzen tijd.

En toch gaat het dan altijd, gelijk Ds. Dijkstra van Dr. Warneck aanhaalt: de schildpad haalt den sneltrein in.

BAVINCK.

(Het bovenstaande was reeds geschreven, voordat de *Heraut* van de vorige week op de brochure van Ds. Dijkstra antwoordde).

Politieke Beschouwingen.

De tijdingen, die in 't laatst der vorige week tot ons kwamen uit Zuid-Afrika en daarna van lieverleden bevestigd werden — wijzen op een bij vernieuwing moedgevende ommekeer in den staat van zaken. De reorganisatiën van de Transvaalsche kommando's begint vruchten te dragen en over de gansche linie, dwars door de Transvaal, duiken bij vernieuwing voor het minst een vijftal kommando's op, die als opnieuw bezield hunnen invloed sterk op de Engelsche troepen doen gevoelen en ze voor een deel dwingen zich meer op Pretoria en Johannesburg te concentreeren.

In de Oostelijkste provincie Vrijheid kunnen zij zich niet dan met moeite staande houden. Een sterke aanval van Boeren op het hoofddorp van dit district bracht de Engelschen daar zeer in 't nauw en deed hen ook een sterk konvooi en vele manschappen verliezen. Bij Komatipoort, aan de Portugeesche grens, treden een 1000tal Burgers met volharding op, die 't gebruik van den spoorweg onmogelijk maken en de bezetting afmatten tot overgevens toe, gelijk de Engelschen vreezen. Meer Westelijk, bij Standerton, is Louis Botha zelf opgetreden met een kloek kommando, dat gaandeweg sterker wordt en den spoorweg van Natal–Pretoria beheerscht.

Hij was 't blijkbaar die tal van juist ingevoerd wordende paarden den Engelschen ontnam en ze voor de zijnen in gebruik nam. Van Standerton uit heeft hij gemeenschap met Vrijstaters over de Vaal in 't district Vrede, waar denkelijk, de dappere de Wet spoedig zal verschijnen om met Botha in verband, Westwaarts op te dringen en ook in 't Noorden van de Oostelijke helft van den Vrijstaat de Engelschen weg te drijven. Bijzonder echter moet het gevecht van de la Rey en Beyers ten Westen Pretoria in Megaliesbergen geroemd. De Engelschen onder Clements lagen bij den weg naar Rustenburg in een dal en een deel hunner had een berg tot bescherming bezet.

De Boeren, die onder Beyers uit het Noorden en onder de la Rey uit het Oosten kwamen grepen den vijand aan. Door een deel werd Clements in zijn kamp overvallen, en gedwongen in Westelijke of Zuid-Westelijke richting terug te trekken naar Hekpoort. De achterhoede werd gevormd door 4 compagnieën Northumberland fuseliers (1 bataljon), die, om den vijand op te houden, een stelling hadden op een hoogte. Maar des ondanks bestormden de Boeren hen met moed. Niettegestaande een dappere verdediging — zij verschoten hier al hunne patronen — werd de stelling door de Boeren genomen en geraakten de verdedigers in gevangenschap. Terwijl dit gevecht in vollen gang was, viel een andere Boerenafdeeling de hoofdmacht van Clements aan en maakte een aanzienlijk transport buit, terwijl de terugtocht der Engelschen verder veel op een vlucht geleek, daar zij hunne munitie vernielden uit vrees, dat die in handen van de Boeren zoude vallen. De Engelschen verloren over de zes honderd man aan dooden, gewonden en gevangenen.

Dat was nog eens een overwinning als in de eerste dagen van den oorlog, die van onberekenbaren invloed is op Boeren en Engelschen. Temeer, omdat ze gepaard ging met de bekroning van de Wet's stouten tocht in 't Zuid-Oosten van den Vrijstaat Tevergeefs reed Knox hem dag in dag uit na. Kleine deelen zijner troepen liet hij achter, die geheel in 't Zuid-Oosten zich schuil hielden en o. a. de Engelschen een verlies van ruim 120 man toebrachten. De Wet zelf trok met zijne intusschen sterk tot 3000 man aangroeiende hoofdmacht naar Tabanchu; viel de Engelschen aan en terwijl hij den vijand aan zijn linkerzijde van zich afhield en zijn landgenoot Hazebroek hen aanviel en vasthield — sloop hij met zijn geheele legertros, meer dan 6 kilometers lang, tusschen de heftig aanvallende Engelschen door, slechts met verlies van een kanon (vroeger op de Engelschen veroverd en waarvoor hij misschien geen ammunitie had), wat wagens en 22 man, sloeg hij zich door naar 't Noorden — op een wijze die ook elders, en zelfs in Engeland, bijzondere achting en bewondering afdwingt.

Inderdaad, de Wet is glad als een aal en moedig als een leeuw en bovenal rijk door den Heere gezegend. Thans houdt hij de hoofdmacht der Engelschen ten Noorden van Bloemfontein vast. Intusschen hebben deelen van zijn troep, in 't Zuiden achtergebleven, nadat zij de jongere Engelsche troepen hebben ingepakt op zijde van Rouxville, den marsch naar de Oranjevier voortgezet, zonder verder gehinderd te worden. Zaterdag trokken ze die over bij Aliwal-North, dreven de tegen hen uitgezonden Engelschen terug en kwamen bij Knapdaar in de Kaapkolonie, aan den spoorweg naar Oost-Londen, aan; een bergachtige streek, die over Burgersdorp naar de Stormbergen leidt, waar ongeveer een jaar geleden, Gatacre zulk een gevoelige neerlaag leed.

Zal nu het Noorden van de Kaapkolonie weer in opstand komen? Wij durven 't haast niet gelooven, en hopen het toch. In elk geval: er is daar voor de Burgers zeker wat te doen — en wij zullen zien.

Van een vermeende neerlaag van een andere groep Burgers, meer Westelijk daar, komt geen bevestiging van Kitchener; 't was dus meer een wensch. Zóó staan dan de zaken voor de Burgers weer beter dan ooit, en terwijl de Europeesche volkeren als herleven en bij vernieuwing moed vatten — wordt men in Engeland opmerkelijk stil. Men ziet nu in, dat de oorlog nog niet uit is en dat men misleid is!

Blijven wij hopen op Gods daden!

NOORDTZIJ.

OPLEIDING.

'S-GRAVENHAGE, 11 Dec. 1900.

Hooggeachte Redacteur!

Na lang aarzelen, gevoelen wij ons gedrongen, een woord in 't midden te brengen, naar aanleiding van *„Een andere Raad"* van Prof. Wielenga in het nummer van 23 Nov. j. l.

Het smartte ons, die „andere raad" van Prof. Wielenga tegenover den raad van Dr. Kuyper te lezen. Is dan de vereeniging van Theologische Faculteit en Theologische School onmogelijk? De broederliefde niet sterk genoeg, de klove te overbruggen, die beide inrichtingen scheidt? Dit zoo zijnde, dan is ook de hope op echte ineensmelting en ineengroeiing der kerken van '34 en '86 ijdel.

Indien toch de tweeheid inzake opleiding tot den dienst des Woords aanhoudt, zal ook de tweeërlei strooming niet in één bedding geleid *kunnen* worden.

Is dan het snijdend woord van Dr. Vos bewaarheid, dat de vereeniging der beide kerken in 1892 een „mariage de raison" moet heeten: een echt onder den vloek der tweespalt gebukt gaande? De Heere zij ons genadig!

Laat Prof. Wielenga de hand ter toenadering uitgestoken, toch niet afwijzen. Dat zijn woord toch geen twijfel wekke aan de macht der liefde, gewerkt door den H. Geest; een' macht, die elken scheidsmuur tusschen Broederen kan neerwerpen.

Prof. Wielenga's woord heeft zooveel invloed. Het sterkt ook de tegenstanders van de plaatselijke ineensmelting der kerken.

Vooral de omstandigheid, dat hij niet terstond opgeeft de motieven van zijn' wijziging of verandering van gevoelen, verscherpt zijn woord op ongemeene wijze. „Indien" zoo redeneert men, „een man als Prof. W., eerst een vurig voorstander van de vereeniging der beide Inrichtingen, na mogelijk vele en bittere ervaring, een tegenstander werd; indien de gedeeldheid onder de leiders grooter wordt, dan moeten er wel

diepgaande beginsel-verschillen zijn, die ons, eenvoudigen leeken, ontgaan."

Er is in zulk zeggen waarheid. Zoo de opleiding niet één wordt, wordt de breuke in de kerken niet geheeld en kan van samen-*werken*, ook naar buiten, geen sprake zijn.

Ook afgezien echter van Prof. Wielenga's verandering van opinie — doet zijn schrijven zooveel kwaad, vooral om den toon. Indien hij met Dr. Kuyper van gevoelen verschilt, waarom dan geen polemiek begonnen, ruiterlijk opgetreden en betoog tegenover betoog gesteld? Zijn woord in het midden der kerken neergelegd, schijnt ons meer een' waarschuwing tot ons A.-Broeders: „Hoedt u, weer wordt de hand ter verzoening uitgestoken, maar ik, Prof. W., moet verklaren niet tot verzoening in deze geneigd te zijn." Een koel „Leef uw eigen leven," „dat ook de contractueele band tusschen V. U. en de kerken verbroken worde!" (Waartoe??) waar wij gehoorzaamheid aan het Woord van Christus, die dringend tot broederliefde noopt, hadden gewenscht.

Zoo wordt het vuur der tweedracht nieuw voedsel gegeven. Zoo ergert men hen, die bidden om den bloei der kerken. Zoo kan van een straks samen — *wonen* — naar Gods Woord — geen sprake zijn.

Dat — Hooggeachte Redacteur — uw „voorstel" indertijd op zoo jammerlijke wijze van de baan ging — betreuren wij. Daaruit sprak uw hart voor kerk en wetenschap.

Wij twijfelen echter niet of, komt weer een voorstel tot vereeniging aan de orde, het op uwe sympathie kan rekenen. Mocht ons woord den Broederen van '86 een bewijs zijn, dat ook onder die van '34 velen zijn, die reikhalzend uitzien naar „Eenheid van Opleiding."

Geve God dat het spoedig zoo zij!

Met dank voor de plaatsing, Hooggeachte Redacteur,

Uw dw. dn.,
G. JONKER.
J. VAN DER SPEK.

EENIGE TOELICHTING.

Door de vriendelijke zorg van den geachten Redacteur werd ik met bovenstaand schrijven onzer Haagsche broederen in kennis gesteld.

Daardoor wordt mij de gelegenheid geboden den broederen terstond met een kort wederwoord, als bij voorbaat, te dienen. Van een *volledige verklaring* van mijne verandering van opinie in dezen meen ik mij met het oog op verschillende omstandigheden nog te moeten onthouden.

Ongaarne leef ik echter in nevelen. Evenmin heb ik ooit, naar ik meen, getracht, mijn gevoelen met raadselachtige woorden te omnevelen.

Daarom een enkel woord ter toelichting voor de belangstellende en ontruste broederen.

Zij hebben smart over mijn „raad". Ik versta dat. Doch niet minder voorzeker smart het mij, noodgedrongen, *dien* raad naar mijn beste weten te hebben moeten geven.

Met mijn verleden ter dezer zaak kwam ik daartoe niet gemakkelijk.

Ik wist, dat ik door dit mijn woord menig broederhart zou bedroeven. Vandaar mede mijn uitstel van week tot week.

Dat ik ook het hart van Dr. Kuyper zelf in dezen zou bedroeven, smart mij niet het minst. Meer dan dertig jaren lang heb ik hem niet slechts hooggeacht, maar, ik mag zeggen, heb ik hem liefgehad met de liefde van mijn hart, om der waarheid wil, door hem zoo krachtig verdedigd tegen ongeloof en leugenleer. Dat betuig ik hier openlijk ook bij verschil over menig punt.

Hem te bedroeven doe ik ongaarne en als noodgedrongen, gelijk de broederlijke correspondentie, ook ter dezer zake, tusschen ons gevoerd, kan getuigen.

Gold het een zaak van *broederlijke liefde* en *onderling vertrouwen*, gelijk de Haagsche broederen schijnen te meenen, dan was, wat mij betreft, de kwestie spoedig beslist. Naar mijn bewustzijn en mijn streven ben ik de broederen en kerken van '86 altijd met een uitgestoken hand tegemoet getreden, naar veler oordeel vaak wel wat al te gul. Ik deed dat in de overtuiging, dat we *dezelfde waarheid* beleden, voor *hetzelfde geloof* streden en *denzelfden Heere* in eenigheid des Geestes wenschten te dienen tot welzijn der kerken Gods in deze landen.

Doch hier staat iets anders op het spel. Het gaat hier om HET RECHT en DE BELANGEN der kerken des Heeren in een voor haar welvaart en bloei zoo hoogst belangrijke zaak.

En als het daarom gaat, mag ik niet zwijgen, wanneer ik *deze* bedreigd of in gevaar zie, zelfs niet tegenover de meest geliefde broederen.

Dat recht toch en *die belangen* gaan bij ons, niet waar? boven de glorie van de Theol. School en zelfs boven de heerlijkheid van de Vrije Universiteit.

Naar *dat recht* en naar *die belangen* moeten die kerken m. i. *volle* en *beslis'e zeggenschap* hebben over de opleiding harer toekomstige leeraren, geroepen als die kerken van 's Heeren wege zijn om den dienst des Woords c. a. in stand te houden tot op de toekomst van onzen Heeren Jezus Christus.

Dat recht nu en *die belangen* der kerken zie ik bij den huidigen stand der zaken in gevaar. En ik zie, om *dat gevaar* voor de kerken te ontgaan, inderdaad geen anderen weg, dan ik in mijn „raad" heb uitgesproken: n.l. dat de kerken naar *haar* recht en belangen de Theol. School handhaven en, zoo noodig, nog meer volmaken en dat „de Vereeniging v. H. Onderwijs op Geref. grondslag" naar *haar* recht en *haar* belangen datzelfde doe in betrekking tot *haar* School, de Vrije Universiteit. De kerken zijn er toch niet *om* „de Vereeniging" en „de Vereeniging" is er ook *niet om* de kerken. Zij genieten en leven elk voor zich een eigen en zelfstandig leven. Nu is er voor beider samenwerking in dezen zeer veel te zeggen. Maar als deze niet kan verkregen worden, dan met *krenking van rechten en belangen* der kerken, dan is het best, dat elk zijns weegs ga zonder toorn en bitterheid.

Dit geldt ook evenzeer van een mogelijke krenking van *rechten* en *belangen* der „Vereeniging" of ook der „Vrije Universiteit."

Doch daarvoor zullen natuurlijk wel waken de H.H. Directeuren en Curatoren, ieder naar zijn roeping.

Ik bespreek de kwestie hier alleen van uit *het standpunt der kerken* met het oog op *haar vrijheid*, *haar recht* en *haar belangen*.

Ter dezer zaken nu zie ik in een „vereeniging van Theol. Faculteit en Theol. School gevaar *voor de kerken* en dat zoowel uit een *formeel* als *materieel* oogpunt, hoewel *dat laatste thans* voor mij den doorslag heeft gegeven.

Men vergunne mij dit even toe te lichten, hoewel ik daardoor breeder word in mijn uiteenzetting, dan wel mijn plan was.

Jaren lang heb ik gestreden voor *„Eenheid van Opleiding"* en dat wel in den weg van „vereeniging van beide inrichtingen van onderwijs", gelijk ook door de broeders boven is bedoeld.

Tot *twee-*, tot *drie-*, tot VIERMALEN toe heb ik naar de mate mijner gaven daartoe zoo krachtig mogelijk meêgewerkt.

De houding der broederen van '86 en met name de houding van „de Heraut" tegenover het voorstel–Bavinck ten jare 1899 heeft mij in dit mijn streven een *smartelijken schok*, ja *knak* gegeven.

Van *die houding* begreep ik niets. Nog is zij *mij* raadselachtig en duister, hoewel die broederen er natuurlijk wel hun redenen voor gehad zullen hebben.

Ik ging dus nog eens na wat er ter dezer zake zooal gepoogd was te Utrecht en Kampen in 1888, te Dordrecht 1893, te Middelburg 1896. En nu zag ik na al die mislukte pogingen *het voorstel–Bavinck* door die broederen terzijde geschoven op een wijze, die ik niet nader zal kwalificeeren, maar die in allen gevalle *zeer onbroederlijk* moet worden genoemd. Terzijde geschoven zelfs, *niet om den inhoud zelven*, gelijk die dan ook door NIEMAND ernstig is bestreden, maar om *bijkomende omstandigheden*, den ernst der zaak, waarom het ging, ten eenenmale onwaardig. Dat ook Dr. Kuyper zelfs gemeend heeft, daaraan meê te moeten doen, heeft mij gesmart meer dan ik zeggen kan.

Van een eenigszins ernstig streven om tot *„Eenheid van Opleiding"* te komen in den weg van *„vereeniging van Theol. Faculteit en Theol. School"* is bij de broederen van '86 of de mannen der Vrije Universiteit in die dagen, ook ter Synode van Groningen, *niets* ja *niets* gebleken.

De Gen. Synode heeft daarop besloten en dat wel unaniem, ook met de stemmen dier broederen, *de eigen School der kerken* te handhaven en daartoe verschillende middelen beraamd. Zij kon ook wel niet anders, wilde ze straks niet de kerken, *wat de opleiding harer leeraren betreft, geheel afhankelijk* zien staan aan de poort van „de Ver. voor Hooger Onderwijs van geref. grondslag."

Zou dat gestrookt hebben met *het recht* en *de belangen* der kerken in zoo'n gewichtige zaak? Niemand, dunkt me, die dat zal beweren.

Daarom moest de Theol. School, als eigen opleidingsschool der kerken *gehandhaafd* door de Synode. De mannen van '86 hadden haar daartoe gedrongen, zeker ondanks zichzelve, mede door hun houding tegenover het voorstel–Bavinck.

Soms leefde ik in de verwachting, dat de meest voortvarende en consequente broederen onder hen met het voorstel zouden komen om de Theol. School eenvoudig op te heffen en *zoo* tot eenheid van opleiding te komen, door heel de opleiding toe te vertrouwen aan *gen. Vereeniging*. Dat voorstel kwam evenwel niet en daarmeê bleef *de Theol. School gehandhaafd*.

Daarmeê was ook na een meer dan 10-jarige worsteling deze kwestie voorshands van de Synodale tafel, ja van de kerkelijke agenda genomen of liever gedrongen en de kerken als van zelve in dezen tot een vaste positie gebracht.

De Synode benoemde dan ook geen Deputaten en droeg ook niet aan de Curatoren der Theol. School op om nieuwe voorstellen ter dezer zaak voor te bereiden en ter e. v. Synode te brengen.

Die zaak had hiermee, voorshands ten minste, haar beslag gekregen en was afgedaan in den gewonen kerkrechtelijken zin des woords. Zeker kon ze weer ter Synodale tafel komen van uit den boezem der kerken, dat spreekt als van zelf, maar alleen tengevolge van een *nieuwe actie* van dezen. Dit kunnen we afwachten.

Ik zou dan ook gezwegen hebben, indien niet Dr. K. plotseling in verband met een zeer incidenteele kwestie met „zijn raad" voor den dag was gekomen. Tegenover dien raad mocht ik niet zwijgen.

Immers in verband met de besproken houding dier broederen, was het mij hoe langer hoe duidelijker geworden, dat na dit alles en in dit stadium der toestanden *het recht* en *de belangen* der kerken *eischen*, dat *de kruk* van de deur van den Theol. Catheder der met „de opleiding" belaste Professoren moet zijn *in de hand der kerken* zelve. *Aanstelling* en *ontslag* dier Professoren moet bij de kerken staan. Dat is *haar recht* en *haar belang*, zooals ik het bezie, waarvan zij onder geen beding mogen afgaan.

Waar men nu dit blijkbaar niet wil of meent niet te mogen toestaan aan de kerken, mo t m. i. na al wat er gepoogd en mislukt is, elke vereeniging of in eensmelting der beide inrichtingen *onvermijdelijk* uitloopen op *opdoeken*, *opruimen*, *verdwijnen* der Theol. School voor eens en voor goed. De kerken zijn dan in haar eigen Opleidingsschool kwijt.

En daaraan mag ik thans minder dan ooit meêwerken. Want bij dit bezwaar uit een *formeel oogpunt*, komt nu hoe langer hoe meer bij mij een *materieel*, een *zakelijk* bezwaar, een bezwaar, dat voor mij in dezen de deur dicht doet en mij dan ook ten slotte heeft gedrongen tot de door den broederen betreurden raad.

Dat bezwaar nu is *van dogmatischen aard* en betreft *de intellectueel scholasticistische richting*, die ik in verschillende kringen zie opkomen.

't Is de richting van den overste der scholastieken uit de 17de eeuw, disputator bij uitnemendheid, Maccovius, den man, door Dr. A. Kuyper Jr. onder de auspiciën van de Theol. Faculteit der V. U. in zijn dissertatie: „Johannes Maccovius" beschreven en in zijn werken en streven geroemd en verheerlijkt als den consequenten Calvijn, rigidus Calvinista, en aangeprezen als de modelgeleerde, baanbreker eener nieuwe periode, die „als wijsgeerig denker lang niet „tevreden was met de in zijn oog opper-„vlakkige rechtzinnigheid der Nederlandsche „kerkelijken." Heel de Dordtsche Synode 1618/19 zelfs wordt tegenover hem op het zondaarsbankje geplaatst (pag. 98) en al de Geref. Theologen der 17de eeuw als schuldenaars tegenover hem aangeklaagd, omdat zij en de kerken dien man geen recht hebben gedaan tegenover de bestraffing hem door de Dordtsche Synode om verschillende redenen toegediend (pag. 139).

Niet onduidelijk is de strekking van dit „Proefschrift" om Maccovius aan te dienen als „schutspatroon" en model voor de herleefde Geref. Theol. dezer eeuw en zijn Theologie naar inhoud en methode, als de Gereformeerde Calvinistische Theologie bij uitnemendheid.

Ik zeg dit te vrijmoediger, omdat ik hetzelfde, met redenen omkleed, reeds gezegd heb in het *„Tijdschrift voor Geref. Theologie"* Sept. 1899

Van alle zijden is die dissertatie met grooten lof ontvangen (om haar *wetenschappelijk* karakter verdiende ze dat ook) terwijl blijkbaar niemand in die kringen mijne bezwaren deelde, maar ze ook niet heeft bestreden.

Ik mag en moet dus wel aannemen, lettende ook op andere verschijnselen, dat dit geschrift in die kringen *de koers aanwijst* op dogm. gebied ook aan de Theol Faculteit.

De triumf nu *van die Maccoviaansche koers* zou ik een ramp voor de h u i d i g e Theologie en de Kerken achten, evenzeer als ze dat m. i. voor de Theologie en de Kerken der 17de eeuw is geweest.

Krachtens *dit dogm. bezwaar* staat voor mij de wissel op onveilig en moet ik de kerken wel raden om eigen Opleidingsschool te handhaven, waarover zij *het volle zeggenschap* kunnen uitoefenen naar haar recht en belang in afhankelijkheid van haren God en Koning en onder afbidding om de leiding des H. Geestes.

Want werkt *die nieuwe koers in Maccoviaansche richting* in die kringen door, dan zal elke nauwere vereeniging der scholen schade brengen voor het geestelijk leven en den geestelijken wasdom der kerken.

Nu reeds wordt in verschillende kringen geklaagd, dat het is alsof er een kille wind van *supralapsaristisch dogmatisme* door de kerken vaart, en dat nog wel gepaard vaak met een *dialictisch verbonds-fatalisme*, dat herinnert aan het Joodsche wets- en besnijdenis-fatalisme van Rom. 2, geheel in *Maccoviaansche richting*.

Nauwelijks is het noodig te herinneren aan een opkomend geestdoodend *formalisme*, waardoor nu reeds de rust en eenheid van menige kerk verstoord wordt.

Zo lang men dus niet eenigermate weet welken kant dat uitgaat, de Vrije Universiteit toch is ook nog jong en pas aan het opkomen, mogen m. i. de kerken onder zulke teekenen geen stap verder gaan in de richting van vereeniging en samensmelting van haar eigen *opleidingsschool* met die van de Vereeniging v. H. Onderwijs op geref. grondslag. In gebondenheid van 's Heeren Woord hebben zij naar haar eigen confessie koers te houden en te handhaven *eigen Opleiding*.

Bedenkt wel, dat ik het hiermeê volstrekt niet heb tegen mannen als Dr. A. Kuijper en Dr. F. L. Rutgers. In vertrouwen in die mannen, doe ik voor niemand onder. Doch ook zij beheerschen den gang der geesten niet en gaan ook straks heen.

't Is geen kwestie van persoonlijk vertrouwen of wantrouwen in laatster instantie, waar het, gelijk hier, gaat om *objectieve verhoudingen* en *regelingen* van zulke gewichtige en teedere zaken voor de kerken des Heeren.

Die opkomende richting naar Maccoviaansche koers spelt m. i. gevaar voor de kerken en dat dringt mij tot spreken vóór *de vrijheid*, *het recht* en *de belangen* dier kerken inzake de „Opleiding".

Mocht men meenen, dat ik het mis heb, men trachte mij te overtuigen, broederlijk en ernstig. Voor elk goed en broederlijk woord hoop ik in dezen een open oor te hebben.

D. K. WIELENGA.

Kampen, 15 Dec. 1900.

Kerstgaven voor de arme Zondagscholen in den Zuidoosthoek van Friesland.

In hartelijken dank ontvangen vnn N. N. Colijnsplaat f 1, van D. D. te Broek op Langendijk f 1, van B. D. Brouwer te Amsterdam f 1, van Br. J. Sytsema te Cubaard uit de Diakonale kas der Geref. kerk f 10, van Mej. van Namen te Zwijndrecht f 10, van J. J. Alkema te Makkum f 5, van Mej. H. D. Pareau, namens den Zusterkrans f 10, van N. Broek op Langendijk f 1, van de familie N. N. te Drachten f 1,50 met een doos inhoudende eenige kinderkleedingstukken, van N. N. te Drachten 2 boekjes (Samenspraken), van K. N. te Twijzelerheide eenige boekjes ter uitdeeling.

Van Y. G. te Ooster-Nijkerk van de Geref. Jongelings-Vereen. 11 boekjes Bijbelsche geschiedenis, van Mej. A. G. Thomasen te Velp, een pakket gebreide kinderborstrokken 12 stuks, van D. D. te Broek op Langendijk een postpakket met 2 gedragen mantels, van Mej. Wed. A. B. te Y. een pakket gedragen kleedingstukken, een pakket uit Groningen gedragen goederen, van de Geref. Jongelings-Ver. te Bolsward 18 N. Testamenten, een pakket gedragen kleederen uit Groningen gemerkt W., van de Geref. Meisjes-Vereen. van kerk A te Bolsward een mand met nieuwe en gedragen kleedingstukken.

Van de fam. Tromp te Ermelo een doos inhoudende 6 hemden, 6 paar wollen kousen, 2 paar wollen mofjes vervaardigd door den huiselijken kring, met eenig speelgoed. Nog ingekomen van N. N. te Velp voor Kerstfeestviering f 5.

Zeer vriendelijk dank, geachte gevers, God beloone het u allen uit genade, voor de offervaardigheid en bemoeiing; vooral ook, de vervaardigers van de kleedingstukken. Gaat voort in deze uwe kracht.

In 't vorige nr. stond: van H. A. de Vos te Tiel *één* paar kousen, moet zijn *vier* paar.

Uw aller dankbare Vr. en Br.,
J. WOUDA,
Corr. van Jachin.

Oranjewoud, *Heereweeen*, 17 Dec. 1900.

Militair Tehuis te Kampen.

Met hartelijken dank ontvangen door bemiddeling van Ds. G. Meijer, Pred. te Borger, van de collecte der Jongelingsver. f 3,20

Namens het Bestuur,
H. v. OLST, *Penningmeester.*

In China zijn na drie eeuwen arbeids omtrent 800.000 Roomsche Christenen, doch na den 40-jarigen arbeid door Protestanten zijn er reeds 200.000 Protestantsche belijders; alsmede 125 zending-dokters, 60 dokteressen, 30 geneeskundige scholen, 11 melaatschen-huizen, 124 hospitalen en 240 hulpapotheken.

†.

Ingezonden.

WELKOMSTGROET
aan Z.H.E. den Heer KRUGER,
President van Transvaal,
tijdens zijn verblijf in ons vaderland.

Hoog Edele Heer en Broeder.

Wees welkom, President,
wees welkom in ons vaderland;
Geëerd als 't wettig Hoofd,
hoe ook verguisd door Engeland,
Van uw geliefd Transvaal,
waarvoor Gij bidt, en werken blijft,
Zelfs dan als 't officieel
bij Engeland werd ingelijfd:
Uw land en dat van Steyn,
thans door den vijand zoo bekneld,
Terwijl geen mogendheid
alsnog zijn roofzucht palen stelt.
Wie weet, wat straks geschiedt;
wij hebben met een God te doen,
Die zich verborgen houdt,
maar nog Dezelfde is als toen,
Toen Gij verwinnaar waart,
en Albion de vrijheid schonk
Aan 't klein maar dapper volk,
waarin Gods macht zoo heerlijk blonk.
Gij waart toen ook bij ons,
'k heb U in Kampen nog ontmoet,
Toen Gij de School *) bezocht;
en o het deed ons hart zoo goed,
Met Smit, uw generaal,
en met Du Toit U daar te zien,
Te hooren uit uw mond,
hoe God U wilde hulpe bien.
Wie kon, zoo klonk uw vraag,
het machtig Engeland verslaan?
Neen, dat heeft niet ons volk,
maar onze Generaal gedaan;
Niet hij, die naast mij zit,
hoe dapper ook, heeft dit vermocht,
Maar onze Generaal,
die uit den hemel voor ons vocht.
Ach, 't is nu niet als toen,
geen juichtoon stijgt thans uit het hart;
Maar met een traan in 't oog,
getuigend van wat diepe smart
Ons beider hart gevoelt,
ontvangen wij U in ons land;
Wij lijden met U mee
en drukken zwijgend U de hand;
O, niet uit ongeloof,
als ware er geen hope meer,
Uw volk, hoe ook benard,
het ligt nog niet verslagen neer;
Maar om het boos geweld,
waarmee het snoode England woedt,
Ja om de woestenij,
waarin 't uw land verkeeren doet;
't Verjaagt thans vrouw en kind,
zij worden in den tronk gezet;
Nu geen erbarming meer,
niets wat dien gruwel thans belet.
't Beschaafde England geeft
hun hoeven aan de vlammen prijs;
Het moordt, onteert en rooft
en voert thans krijg op zulk een wijs.
De dappren smolten weg;
een klein getal nog in het land
Weerstaat de reuzenmacht
en houdt nog altoos moedig stand;
Een wonder, President,
Gods sterke arm is niet verkort;
Houd moed maar, Edel Held,
het oordeel blijft nog opgeschort;
Al staat Gij ook alleen,
't keert weder tot gerechtigheid;
Vertrouw nog steeds op God,
want Hij zal redden op zijn tijd;
Misschien aanschouwt Ge 't niet
en zweeft daar boven dan uw geest,
En viert Gij daar, verlost,
het eeuwig overwinningsfeest;
Maar voor 't herboren volk
breekt eens de dag der vrijheid aan,
En dan juicht hart en mond:
wat God doet, dat is welgedaan!

*) De Theologische School.

W. S.

ADVERTENTIËN.

De Heere verblijdde ons door de geboorte eener **DOCHTER.**

L. KOETSIER.
F. KOETSIER—MEULINK.

GORINCHEM,
13 Dec. 1900.

Heden werden wij verblijd door de voorspoedige geboorte van een **ZOON.**

R. VAN DE KAMP, v. d. m.
H. VAN DE KAMP—HIRSCHMAN.

AXEL,
14 Dec. 1900.

Heden verblijdde ons de Heere door de geboorte eener **DOCHTER.**

G. NOORDHOF.
U. NOORDHOF—WANERS.

LIPPENHUIZEN,
14 Dec. 1900.

Voor de talrijke bewijzen van belangstelling, bij onze **zilveren feesten** ontvangen, betuigen ondergeteekenden, ook namens hunne kinderen, en Behuwdk, hunnen hartelijken **dank.**

F. MOET.
E. W. MOET—VERHOEFF.

HEERDE,
18—12—1900.

Voor de menigvuldige bewijzen van deelneming, ontvangen bij het overlijden van onzen geliefden Echtgenoot, Vader en Behuwdvader, betuigen wij bij dezen onzen hartelijken **dank.**

Uit aller naam,
WED. G. DEKKER—VAN DUYN.

DE LIER,
18 Dec. 1900.

Met droefenis des harten vermelden wij, dat onze geliefde Echtgenoote en Moeder,

Geessien Olgers,

na een ziekte van nog geen drie dagen, van ons is heengegaan. Pijnlijk is ons de gedachte, voortaan zonder haar onzen weg te moeten bewandelen; de blijde wetenschap echter, dat Jezus haar Middelaar was, is ons een rijke vertroosting in dezen smartelijke weg.

W. L. MEIJER.
G. MEIJER.
A. MEIJER.
S. DATEMA.
A. DATEMA—MEIJER.
} NIEUWE-PEKELA.
} ROTTERDAM.

Heden overleed, na een langdurig en geduldig lijden, onze geliefde Echtgenoot en Vader

HOMME KUIPER,

in den ouderdom van 52 jaren.

Een stille hoop dat hij, ook volgens eigen getuigenis, daar mag zijn, waar geen inwoner meer zal zeggen: ik ben ziek, lenigt onze droefheid.

Eenige kennisgeving aan Familie, Vrienden en Bekenden.

Ook namens wederzijdsche Familie,
WED. H. KUIPER.

ROTTERDAM,
13 Dec. 1900.
Westzeedijk 317[5]

Heden overleed, in de stille hope des eeuwigen levens, tot mijne bittere droefheid, mijne dierbare echtgenoote

Geertje Geerts Poelman,

in den ouderdom van bijna 78 jaren.

F. H. DIJKSTERHUIS.

DELFZIJL,
den 14 December 1900.

Heden ontsliep, in de hoop des eeuwigen levens, mijn geliefde Echtgenoote en der kinderen zorgdragende Moeder

Alida Wilhelmina Nijkels,

in den ouderdom van ruim 42 jaren.

H. VELSINK
en Kinderen.

DEDEMSVAART,
17 December 1900.

Heden ontsliep in zijnen Heer en Heiland, onze geliefde Zoon en Broeder

Hendrikus Leunk,

in den ouderdom van 50 jaren en 8 maanden. Wij zijn diep bedroefd, want we hebben veel in hem verloren, evenwel niet als degenen die geene hoop hebben, dewijl wij mogen gelooven, dat hij de ruste is ingegaan, die er overblijft voor het volk van God

WED. D. BELDMAN—LAMBOOI.
D. BELDMAN.
G. BELDMAN—WISSINK.

HOLTEN,
14 Dec. 1900.

Heden ontsliep, na eene ongesteldheid van 8 dagen, in de hope des eeuwigen levens, onze geliefde Broeder en President des Kerkeraads

Hendrikus Leunk,

in den ouderdom van 50 jaren. Met de vele gaven door den Heere hem verleend, mocht hij onze gemeente, eerst als Diaken en toen als Ouderling 12 jaren met lust en ijver dienen. Wij verliezen veel in hem. Trooste de Heere zijne treurige betrekkingen, en geve Hij ons genade om in zijnen wijzen wil te berusten.

Namens den Kerkeraad,
G. J. BREUKINK, *Scriba.*

HOLTEN,
14 Dec. 1900.

Gevraagd tegen **Mei a.s. een**

BAKKERSKNECHT,

bij G. ROOSEBOOM Brood-, Koek- en Banketbakker te STADSKANAAL.

STEENWIJKER

BEDDENFABRIEK,

opgericht in 1889

Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veeren.

Citchen, Wollen en Moltondekens en Bedtijken in alle soorten.

Linnen Bedtijken met Koorden gemaakt 2 persoons 1 bed, 1 peluw, 4 kussens **f 7, f 9, f 12,** franco thuis.

Van f 7 en f 9 ruim 1 m 42 c., van f 12 1 m. 50 c. en die van satijntijk ook 1 m. 42 c.

No. 1. **Het nieuwe Reclamebed** 2 pers. w.o. een Wollen, een Citchen, een Moltondeken, 50 pd. fijne veeren, geen grooten, 1 tijk gelijk bovenstaande en een overtrek voor bed en peluw, voor **f 35,—.**

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd. veeren, kost ook nog **f 35,** en **f 40, f 45, f 50, f 60, f 70.**

Een satijntijk w.o. bed, peluw en 2 kussens, ook met koorden, van welke kleur men verlangt, 10/4 breed, prima overtrek voor bed en peluw f 3,20, geheel gereed, een losse linnen tijk met fijne blauwe streepjes 80 cent per el 1,60 Cm. br. franco thuis.

Wie nu een van deze koopt, ontvangt voor f 2,— 2 halve matrassen toe.

VEEREN à 35, 40, 50, 60, 70, 80, 100, 120 en 150 cent het pond.

Prima zuivere Kapok. Wie nu een **Kapokbed** verlangt, ontvangt een 2 pers. bed, peluw en kussens, Satijntijk en 1 wollen- of fantasiedeken, 1 gewatteerde en 1 moltondeken en overtrek voor bed en peluw, voor **f 25.**

Ieder Bed wordt in een kist verpakt.

Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Met aanbeveling,

J. KETEL Rz.,
Z/z. Markt, Steenwijk.

P.S. Veeren tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monsters Gratis.

Roode Spaansche Wijn

uitmuntend van kwaliteit en smaak. Bizonder geschikt om te gebruiken bij het **H. Avondmaal.** Prijs per anker **f 34.—.** Verkrijgbaar bij **A. R A. HAGT, Wijnhandelaar te Klundert.**

Einde December verschijnt het

HANDBOEK

ten dienste van de Geref. kerken in Nederland voor het jaar 1901.

Onder redactie van

DD. J. H. FERINGA en A. LITTOOIJ.

Behalve de gewone rubrieken als opgave **van de Geref. kerken, School en barmhartigheid** enz. enz. bevat het Handboek een **Mengelwerk** w. i. degelijke bijdragen van DD. A. A. DE GAAY FORTMAN, R. v. d. KAMP, P. N. KRUIJSWIJK, J. A. MULDER en J. P. TAZELAAR Voorts een inmemoriam van de overleden predikanten C. J. P. ENGELBRECHT, D. C. P. SLUITER, R. H. VOS, A. VAN SCHELVEN, H. KOERS en J. H. SPOEL.

Dit Handboek van ± 320 bladz. kost slechts 35 Cent, in linnen 45 Cent, fr. p. p. met verhooging van f —,07½. Verkrijgbaar in den Boekh en bijden Uitgever K. LE COINTRE te MIDDELBURG.

De Geïllustreerde Catalogus 1900—1901 der uitgaven van **A. H. ten Bokkel Huinink, Uitgever te Utrecht.** wordt op aanvrage **gratis en franco** gezonden. De inhoud is zeer geschikt om er een keuze uit te doen met het oog op de a.s. feesten. De conditiën zijn onovertroffen billijk.

Van den Scheurkalender

een lamp voor den voet

is nog een klein getal voor de eerstaanvragenden beschikbaar, bij

KAMPEN. ZALSMAN.

Aanbevolen ter gedachtenis en als eene herinnering aan de Geschiedenis der Afscheiding:

Gezelle Meerburg, Leerredenen f 1,50,
en de Arglistigheid van het menschelijk hart, f 0,25.
Te zamen voor **f 1,50.**
W. J. van NAS.

RHENEN.

Filippus Geref. Scheurkalender 1901
is uitverkocht.

Van de Premie »vijf lezingen" van wijlen den Heer WIERSINGA en zestal tijdpreeken is nog een klein getal voorhanden.

F. P. DIJLL,
Uitgever.

MIDDELBURG,
18 December 1900.

Bij de firma van SCHENK BRILL, te DOESBURG verscheen heden:

De 7 Kruistochten
naar het Heilige Land,
door A. E. KEELING.

Met 4 plaatjes en 1 kaartje.
Ingen. f 1,10, gebonden f 1,40.

Een bewonderenswaardig boek voor jong en oud. — Is in elken boekwinkel verkrijgbaar

---

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

FEESTSTOFFEN

DOOR

J. BAVINCK

Predikant der Gereform. Kerk te Kamper.

Negen Leerredenen.
167 bladz. 90 ct.

Alle Boekh nemen bestellingen aan.

---

f 1,25. Meer dan Goud, Franco.

Thans strooi ik met milde hand het goud voor uwe voeten. Raap het dus op. Of is het geen onschatbaar koopje wat ik thans voor een luttel bedrag aanbied? Vraag niet „hoe *kan* dat?" want dit raadsel blijft onoplosbaar — Ook dit pakket gaat weer als van een leien dakje . . . . en komt nooit weer. Let op den inhoud!

1e. Een complete zelfdrukkerij met losse letters, teekens enz. benevens een zethaak en een altijd durend inktkussen, alles verpakt in eene fraaie geschilderde doos. Wat men daarmede kan doen? Met deze drukkerij kan elk, oud en jong ook kinderen, drukken wat men schier maar wil. Bijv. met een zeer fraaie letter: uw eigene visitekaarten, briefkaarten, enveloppes, nota's, berichtkaarten en wat niet al. (Afzonderlijk is de prijs franco thuis 80 cts.)

2e. Een geref. degelijke scheurkalender voor 1901 met een prachtig schild. Het is een groot blok, de inhoud is onovertroffen schoon. Afzonderlijk verkrijgbaar franco thuis voor slechts 50 ct.

3e. Een groot boek met pl. m. 50 flinke voordrachten, o. a. Het Licht, De De Zee, De Groote wijde wereld, Dagwerk en nachtrucht, Waartoe dienen ons de sterren? Berg en dal, Het rijk der wolken, Het Woud, De Eik, Het bosch en zijne bewoners, Een stomme min, Het fiere paard, Het goedige schaap, Een nacht uit het leven van een vos, De mensch, Volken die van wilde vruchten leven, Wat wij van een bloempot kunnen leeren, Het huisgezin en familie, Terugkeer tot het eeuwige . . . . maar genoeg, er is te veel om op te noemen. De stukken zijn alle flink op maat om voor te dragen. Het boek is fonkelnieuw en telt 188 blz.

4e. Eenige portretten van H. M. de Koningin en Z. K. H. den Hertog Hendrik van Mecklenburg Schwerin op verschillende leeftijden, een sieraad voor de huiskamer.

5e. Een bon (die waarde bezit) geen loterij.

6e. Een boek met prachtband, vergulden titel, portret en plaat, waarin eene belangrijke gebeurtenis wordt besproken en men boeiende stukken vindt van Ds. Bavinck, Prof. Kuyper, Mr. Heemskerk, enz. enz., 286 blz. dik, afzonderlijk is de prijs f 1, — en ten slotte: De 3e, 13e, 23ste, 33ste besteller enz. ontvangt twee dikke deelen met platen. Een boeiende geschiedenis uit onze dagen. Dit werk kost afzonderlijk f 2,50.

Wacht niet, talmt niet, want mooier pakket is nooit aangeboden voor slechts f 1,25 en nog wel franco thuis. Uitsluitend na ontvangst van postwissel of 26 postzegels à 5 cts., waarbij staat „Pakket meer dan Goud. „Adres: **C. DE BOER Sz., Sneek.**

Bij J. H. KOK te KAMPEN verscheen:

Het Karakter der Catechese

DOOR

P. Biesterveld

Hoogl. aan de Theol. School.

Groot 8°. Prijs f 1,10.

Bij **J. H. DUNK te Rotterdam** verscheen:

De kracht en de vrucht des Woords

Bevestigings- en Intreepreek door

H. H. VEDER

EN

H. C. van den BRINK

Pred. Geref. kerk van Rotterdam.

40 bladz. gro t 8o **30 cents.**

Alsmede:

P. A. E. SILLEVIS SMITT

»Hunne teekenen tot teekenen gesteld."

Rede bij den bidstond voor Zuid-Afrika. Ten voord ele van het »Afrik Tehuis" te Amst. **20 cent.**

TRAKTATEN.

Vanwege het Geref. Traktaatgenootschap **»Filippus"** is bij den uitgever P. MOBACH te BREUKELEN verschenen:

		Prijs:
CXXXIII.	»Ik heb op u gewacht'	2 ct.
CXXXIV.	De Predikant en de Wagenmaker	2 »
CXXXV.	De familie Gerrits	6 »
CXXXVI.	Advertentie van een eerlijken kroeghouder	4 »
315.	Het Schot van Steenwijk	1 »
316.	Prins Willem van Oranje	1 »
317.	Prins Maurits	1 »
318.	Is het wel met U?	1 »
319.	Een eerlijke bekentenis	½ »
320.	Een blijde boodschap	½ »
321.	Een bange Oudejaarsavond	1 »

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

VIER- EN FEESTDAGEN

ACHT LEERREDENEN

DOOR

J. J. Westerbeek van Eerten B.Jz.

Pred. te Kampen.

Prijs f —,75.

K. J. ZOMER te **Franeker** geeft uit:

GELEGENHEIDSPREDIKATIËN.

15 Leerredenen

DOOR:

T BOS, J. DEKKER,
A DOORN,
A. DE GEUS, J. J. IMPETA
en A. ZOMER

8° formaat 256 blz.

Prijs f 1,80

(Vooral den dienste van vacante Kerken)

St. NICOLAAS!!!
Goede boeken.

No. 1. HESBA STRETTON. **De groote Lijdensweg** op het Einde der 19e Eeuw. Prijs *f* **1.90**, geb. *f* **2.40**.

No. 2. HESBA STRETTON. **De Ware Eer.** Prijs *f* **1.50**, in stempelband *f* **1.90**.

No. 3. HESBA STRETTON. **Max Krömer.** Prijs *f* **0.90**, in stempelband *f* **1.30**.

No. 5. OLIVER M. NORRIS **Nadya.** Nog iets uit de Lijdensgeschiedenis der Stundisten. Prijs *f* **1.90**, in stempelband *f* **2.25**

No 7. ARMIN STEIN. **Johannes Huss.** Een tijd- en karakterbeeld uit de 15e eeuw. Prijs *f* **1.50**, in stempelband *f* **1.90**.

No. 8. ANNIE LUCAS. **Een Zwerveling.** Prijs *f* **1.—**, in stempelband *f* **1.40**.

No. 9. A. M. GERTH VAN WIJK. **Prinses Sophie der Nederlanden.** Prijs *f* **1.90**, geb. *f* **2.50**.

No. 12. H. W. S. Wees **een zegen!** Een boek voor onze vrouwelijke jeugd. Vrij bewerkt naar het Duitsch van WEITBRECHT. Prijs *f* **1.50**, geb. *f* **1.90**.

De *volledige* lijst der (tijdelijk) in prijs verminderde boeken is bij elken boekhandelaar te bekomen en bij den Uitgever

D. A. DAAMEN, Rotterdam.

HALVE PRIJS!

Tot 25 Dec. a.s. worden deze boeken, bij eene bestelling, welke minstens *f* 5.— bedraagt, geleverd voor den halven prijs

b.v. 3 boeken van *f* 1.90 ingenaaid voor *f* 2.85 in plaats voor *f* 5.70. Banden echter steeds voor den vollen prijs.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

FEESTSTOFFEN

DOOR

S. VAN VELZEN,

in leven Hoogleeraar aan de Theol. School.

TWEEDE DRUK. 289 BLADZ. f 1,00

Deze beroemde bundel Feeststoffen kostte vroeger f 1,75. De tweede druk met zeer duidelijke letter, slechts ***f 1,00.***

Alle Boekh nemen bestellingen aan. Na ontvangst van postwissel ***f 1.—*** wordt het ***franco*** verzonden door den uitgever.

„CAPADOSE."

VEREENIGING VOOR GOEDKOOPE ZONDAGSSCHOOL-UITGAVEN.

VERSCHENEN:

HESBA STRETTON. **Nelly's donkere dagen.** Een verhaal uit Liverpool Met 3 platen en omslag in kleurendruk. Tweede druk *f* 0,30

MEESTER BERNARD **Een verhaal uit den tijd der Hugonoten.** Met 3 platen en omslag in kleurendruk . . . . . » 0,30

MEVR. SHERWOOD. **Uit den ouden tijd.** Een geschiedenis van vóór tweehonderd jaren. Met twee platen en omslag in kleurendruk. . » 0,25

R. C. VERWEIJCK. **Uit een jongensleven.** Een schetsje uit het Amsterdamsche volksleven. Met twee platen en geïllustreerden omslag » 0,25

E. GERDES. **Uit twee gevaren gered.** Een verhaal voor knapen. Met twee platen en omslag in kleurendruk. Tweede druk. . . . » 0,20

A. J. HOOGENBIRK. **Hoe een hyena een mensch redde, en De verloren armband.** Met twee platen en omslag in kleurendruk. Vierde druk. . . . . » 0,20

EDUARD. **Rijk gezegend.** Een Kerstverhaal In geïllustreerden omslag met een plaat in kleurendruk. Tweede druk . . . . . » 0,15

P. J. KLOPPERS. **Een geloofsheld. Het leven van Maarten Luther.** Met een plaat en omslag in kleurendruk en portret van Luther. Tweede druk. . . . . » 0,15

Aan de leden werd een **present-Exemplaar** van **bovenstaande** uitgaven gezonden, benevens **de Catalogus** voor 1900 en **Het eerste vervolg** op den **Geïllustreerden Catalogus.**

***Het lidmaatschap kost minstens* vijf gulden.**

Ieder lid heeft het recht aan boekjes en kaartjes voor **DUBBELE WAARDE** te kiezen van het bedrag van zijn lidmaatschap.

Die voor *f* 10.— kiest is lid voor *f* 5.—,
die voor » 20.— „ „ „ „ „ 10.— enz.

De Catalogus omvat 7 rubrieken, boeken en boekjes — *Studieboeken voor Zondagsschool-onderwijzers. — Boekjes ter uitdeling bij het afleggen van Belijdenis. — Text'books. — Muurteksten. — Zondagsschoolkaartjes en Tractaatjes en Kerstliederen* — **en bijna 400 Nos.** van *f* 1.90 tot 3 Cent toe.

Vraag den Catalogus die GRATIS gezonden wordt.

Amsterdam.
Pretoria.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
HÖVEKER & WORMSER.

Bij den uitgever A. GEZELLE MEERBURG te *Heusden* verschijnt elke maand:

Wat zegt de Schrift?

Maandblad tot bevordering van het rechte lezen en uitleggen van Gods Woord,

onder redactie van Prof **L. LINDEBOOM,** Hoogleeraar a/d Theol. School te *Kampen.*

Elk No. bevat 16 bladz. van 2 kolommen. in royaal 8o formaat, en is voorzien van een omslag. Bij No. 12 wordt gratis een stevige omslag met register toegezonden,

Reeds 11 No's. zijn verschenen.

De prijs is slechts *f* **1,50** per jaar, franco per post. Men kan inteekening zenden rechtstreeks aan den uitgever, en ook door een solieden boekhandelaar.

Voor de regeling der opgave van den 2en Jaargang wordt spoedige opgave van nieuwe inteekenaren verzocht.

Ook worden soliede **Colporteurs** gevraagd, tegen behoorlijke vergoeding. Zich te adresseeren aan den Uitgever te *Heusden.*

Gereformeerd Gymnasium,

te Amsterdam.

Sedert de vorige opgave ontving de Vereeniging voor Voorbereidend Universitair Onderwijs de volgende giften:

WORKUM: I. C. N. f 0,50, C. L. N. f 1, W. P. f 1, Wed. H. S. f 1. HEEG: S. V. Jr f 1, J. A. S. f 2,50, J. Z. f 0,50, P. d. R f 1, G v. d M f 1, T. O f 1, W. O f 1, W. J. t 1, Gebr. v. d M. f 1, J. B f 2, C. P. H. f 1, K O. f 0,50, M. K f 1, Wed W. N. f 1. MAKKUM: A. K f 1, IJ S J f 1, T. A S. f 1. LICHTAARD: K. T. f 0,50, H. M. t 1. REITSUM: D. S O. f 1, D. A R f 2, J. L. K f 0,50, S IJ. v. d. W. f 1, A B. f 0,50, W. K. H f 1, H D f 0,50 SYBRANDAHUIS: P P f 1. A. H. T. f 0,50. ARNHEM: Mevr. v. A v. W. f 2,50 GENUM: A. A. d. J f 1, A J. L f 1, J T. f 0,50, Gebr. R f 2, A. B. R f 0,50, J. R. f 1. RAARD: P. T. F f 0,50, A B. K. f 1, P T. v. d. H. f 0,50, Wed. W. T. f 0,50, Gebr. T. f 0,50, K. P. f 0,50, T. T F. f 0,50, R M. f 0,50, J. P. J. F. f 1, J. J H. f 1, G. H J.Gz. f 1. RINSUMAGEEST: G. L v d. B. f 0,50, A. D. W. f 0,50, K. W. d J f 0,75, D. P. R. f 1, M. K f 0,50, K. J. H. f 1,50, H. S. Jr. f 1, T. K. f 1, M. S T. f 1, D. P. d. G. f 1, Wed. S. P. f 1, Wed. P. H. f 1. BUITENPOST: K. S P f 2,50, P. B. f 1, R. ... E. f 1, K. E f 0,50, J H. L. f 1, J B. f 0.50, K D D. f 0,50. GERKESKLOOSTER: M. P. P. f 2,50, H. J. P. f 2,50 F. F F. B Jr. f 1, Wed. Z. v. d. W. f 1, Wed. P M. L f 0,50, R. J. Z. f 1. EE: Wed E. G. f 0,50, S. d. J. f 0,50, D. J Z. f 0,25, M. J. Z. f 0,50, J. H. f 0,50, A. B. f 0.75 ANJUM: U. D. D. f 0,50, T J. v. d. H. f 1, H. J. V. f 1, E. S f 3, T. P. v. d. H f 1, K. D. H. f 1, E. P. W. f 0,50, O. IJ. W. f 1, T. S f 0,50, S. W. T f 0.50, K. N. f 0,50, KOLLUM: H. Z f 1, W. B. f 1, S. P. B. f 2,50, L S. B f 1. BERGUM: Wed. O. T. B f 1, J. W. Hz. f 1. DRACHTEN: J. K. v. d. Z f 1, T. W B. f 1, H. f 1, Gebr. d. B. f 1. OUDEGA: D. A. V. f 1. GARIJP: J. B. W. f 1, J. J. v. d. M. f 0,50, J. T. W. f 1, T. J. F. f 1, G. J. H f 1, J. C K. Az. f 1, S. H. f 0,50, A. R. f 1, U. D. v. d. W. f 0,50, K. O G. f 1, O S H. f 1, R. R. W. f 1, P. J. B. f 1, S. R. S. f 0,50, Wed E. B. f 0,50, Wed. S f 0,50, Wed H. G. V f 0,50. GRONINGEN: E. S. f 2, A. K. f 1, Wed. S f 0,50, G. d. V. f 1, H. A. P. f 1, J. d. B. f 1, W. M. f 1, D 1 f 1, K. d. B. f 1, J d. V. f 1, P. A. f 1, E. W. Pz. f 1. A. A. f 1, H. W. f 0,50, Dr. L. B. f 2,50, K. B. f 1, Mej. H. v. H. f 1, Mej. B. f 1, Wed. K — B. f 1. Wed. H. O. S. — L f 1.

N. B. Niet vermeld zijn hier de bijdragen, waarover per quitantie wordt beschikt.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Door den heer J. van der Maas te Wissekerke f 39,60, door P J Baron van Heemstra te Hattem f 85,50, door den heer J. Schipper te Oud-Loosdrecht f 17, door den heer M van der Laan te Kollum f 72,50, door den heer A H. van Lonkhuizen te Wageningen (1899) f 49, door den heer L. C. Cropius te Ittersum f 146, door den heer Iz. Beukelman te Benschop (2e storting) f 25, door den heer H. Emmens te Tienhoven f 32, door den heer W. van der Mark te de Lier f 32,50, door den heer W Wolzak te Alkmaar (afr) f 2

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit:)

Van de Geref. kerk te Donkerbroek f 7,16½, van idem te Duurswoude f 2,69½, van idem te Echten f 2,27, van idem te Knijpe f 3,33, van idem te Lemmer f 12,45, van idem te Lippenhuizen f 1,80, van idem te Mildam f 2,10, van idem te Munnikeburen f 3,40, van idem te Joure f 11,65½, van idem te Oldeboorn f 3,31½, van idem te Oosterzee f 17,42½, van idem te Idskenhuizen f 8,38, van idem te Terwispel f 2 80, van idem te Wolvega f 6,56, van idem te IJselmonde f 7, van idem te Hijken f 2,49, van idem te Ten Post f 11,86½, van idem te Silvolde-Gendringen f 2,93, van idem te Doesburg f 4,55.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*